

El percentatge és insignificant en els càrrecs directius: només dues redactores en cap, una de disseny i l'altra de la redacció de Madrid

Els horaris de treball van en detriment del temps que es dedica a la família o a l'oci, i no totes les dones estan disposades a renunciar-hi

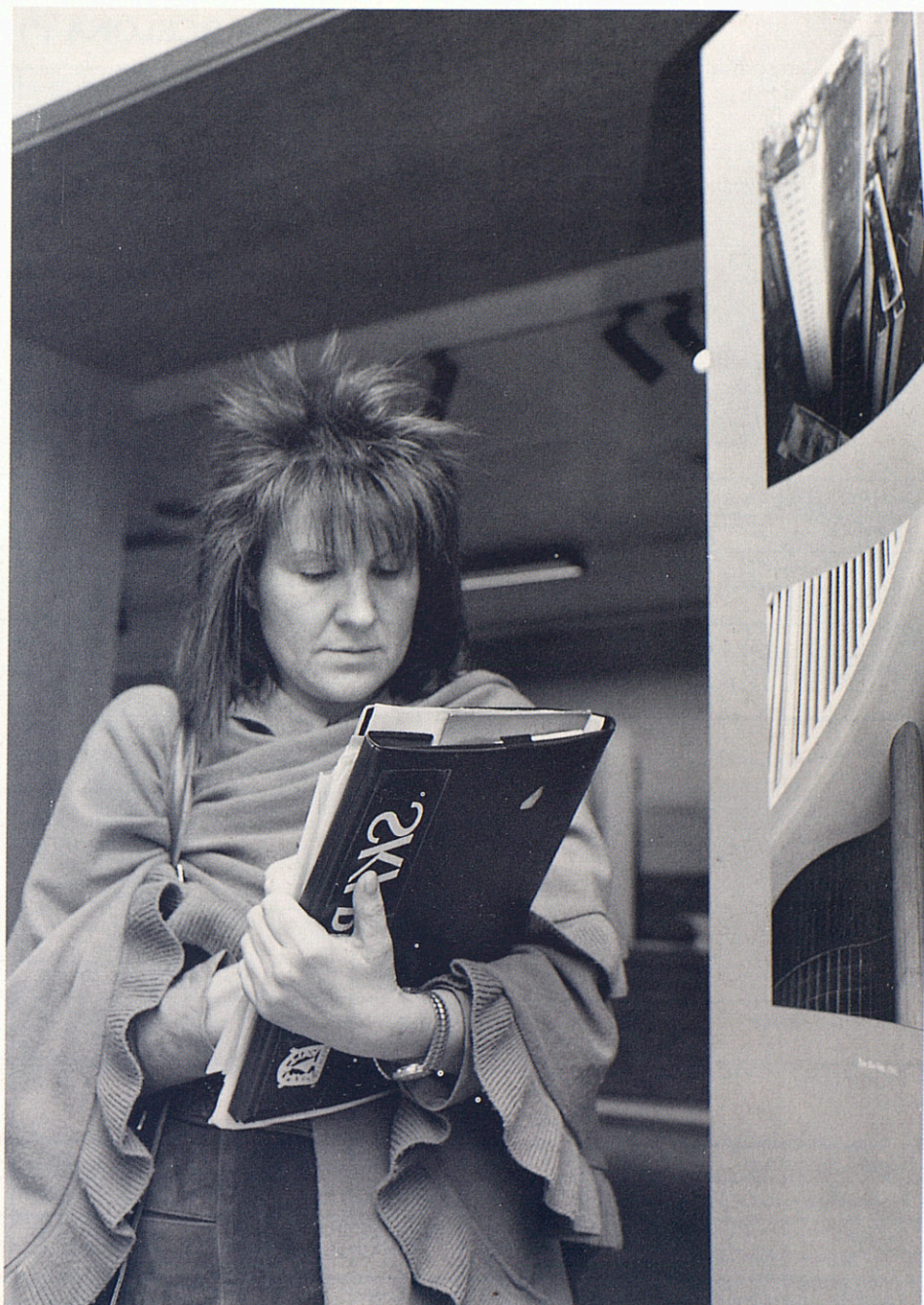

FOTO: JOAN GUERRERO

La presència femenina als diaris catalans és mínima

Només hi ha un 16,9% de dones periodistes a les redaccions dels diaris barcelonins

Un treball sobre l'exercici professional de la dona fet per dones conté elements subjectius que en la majoria dels casos neixen de l'anàlisi objectiva de la realitat. Que aquest reconeixement a l'avançada serveixi per afrontar els comentaris apriorístics que sens dubte provocarà la simple lectura dels titulars d'aquest text entre alguns dels nostres companys de professió. Per vocació i per convicció no

hem pretès defugir la nostra parcialitat en els comentaris que vénen a continuació, però per professionalitat també hem intentat que recolzin, sempre, en dades del mateix Col·legi de Periodistes i en estadístiques obtingudes a través d'una senzilla calculadora electrònica, que, mentre no es demostrï el contrari, ningú no ha acusat encara de ser el braç armat del feminisme radical. No estaria de massa deixar constància

PREMSA DIÀRIA BARCELONA (*)

Diari	Total plantilla	Total dones	Percentatge dones sobre plantilla	Total càrrecs directius	Total dones en càrrecs directius	Percen. dones en càrrecs directius	Seccions amb dones al capdavant
El Periódico	114	27	23,6 %	36	1	2,7 %	Redactora en cap (Madrid)
La Vanguardia	169	24	14,2 %	41	2	4,8 %	Red. en cap Disseny C. sec. Compaginació
El País (Barcelona)	44	6	13,6 %	13	1	7,6 %	Cap secció Cultura
Avui	67	14	20,8 %	26	3	11,5 %	Sots-directora Cap secció Cultura Arxiu
Diari de Barcelona	50	10	20 %	20	4	20 %	Cap àrea edició Cap secció Cultura Cap secció Internac. Cap secció RTV
La Gaceta de los Negoci.	11	4	36,3 %	2	0	0	—
Sport	27	1	3,7 %	9	0	0	—
Mundo Deportivo	32	1	3,1 %	12	0	0	—
TOTALS	514	87	16,9 %	159	11	6,9 %	

PREMSA DIÀRIA GIRONA – TARRAGONA – LLEIDA i PROVÍNCIA BARCELONA (*)

Diari	Total plantilla	Total dones	Percentatge dones sobre plantilla	Total càrrecs directius	Total dones en càrrecs directius	Percen. dones en càrrecs directius	Seccions amb dones al capdavant
Diari de Sabadell	13	0	0 %	4	0	0 %	—
Diario de Terrassa	16	5	31,2 %	12	5	41,6	Directora Reportatges i supl. cap de setmana Municipal Política i successos Espanya i Catalunya
Regió 7	24	3	12,5 %	14	1	7,1 %	Administració
Diari de Girona	24	3	12,5 %	10	2	20 %	Política i opinió Cultura i societat
Punt Diari	23	3	13,4 %	17	3	17,6 %	Girona Fotografia Redacció Barcelona
Diario de Lérida	12	2	16,6 %	11	1	9 %	Societat
La Mañana	25	7	28 %	4	0	0 %	—
Segre	32	9	28,1 %	13	2	15,3 %	Secretària redacció Local
Diari de Tarragona	23	4	17,4 %	10	1	10 %	Fotografia
TOTALS	192	36	18,7 %	95	15	15,8 %	

AGÈNCIES AMB DELEGACIÓ A CATALUNYA (*)

Agència	Total plantilla	Total dones	Percentatge dones sobre plantilla	Total càrrecs directius	Total dones en càrrecs directius	Percen. dones en càrrecs directius	Seccions amb dones al capdavant
EFE	30	11	36,6 %	8	2	25 %	Directora Política i economia
EUROPA PRESS	14	3	21,4 %	9	1	11,1 %	Cultura
TOTALS	44	14	31,8 %	17	3	17,6 %	

(*) Dades del 31 de desembre de 1989

també que la finalitat d'aquest treball, realitzat amb la penúria de temps i de mitjans que caracteritza l'exercici del periodisme, té les següents finalitats:

1) Aportar dades que constatin allò que ja intuïem: la presència de les dones en les plantilles dels diaris i agències informatives és minoritària, per no dir senzillament testimonial.

2) Demostrar que la dona periodista és un peó en el context d'aquesta professió, és a dir, que la seva presència en els "quadres de comandament" és pràcticament inexistent.

3) Volem crear mala consciència en tots aquells responsables de la selecció de personal dels mitjans informatius que prediquen a crits el seu feminisme i que

Les dones, el peonatge de la professió

FOTO: ALEJANDRO YOFFRE

La premsa diària a Barcelona

EL PERIÓDICO

Aquest diari és el rotatiu d'informació general amb el percentatge més alt de dones a la seva redacció (23,6 per cent), quan la mitjana de la presència de les dones en els vuit diaris barcelonins és del 16,9 per cent. Per contra, és el diari on el percentatge de dones en càrrecs directius és més petit: només n'hi té una (el 2,7 per cent).

Les 27 dones de la redacció es concentren en la macrosecció de "Las Cosas de la Vida" -set en total-, a Arxiu -quatre-, Serveis al

a l'hora de la veritat apliquen criteris discriminadors. Entenem que poden no ser conscients del que passa, i per això els recomanem que cada nit, a manera de bíblia, catecisme o cotitzacions de la borsa del dia, facin un repàs a les dades que segueixen.

Com a base de treball hem utilitzat l'anuari del Col·legi de Periodistes de 1989, l'últim aparegut, el qual també es limita a transcriure les dades facilitades per les mateixes empreses periodístiques. En cas de dubte o contradicció, hem consultat directament amb el mitjà corresponent. O sigui, que les xifres de les plantilles dels diaris i les agències informatives que surten en aquest treball són les mateixes que figuren en els registres de personal de les empreses. L'anuari del Col·legi també ens ha servit de guia per escollir els mitjans amb els quals hàviem de treballar. Hem utilitzat únicament la premsa diària i les agències informatives amb seu central a Catalunya o edició pròpia a Barcelona. En conseqüència, com a simple mètode de treball, hem exclòs aquells mitjans que, segons s'assenyala en l'anuari del Col·legi, es limiten a tenir a Barcelona una simple delegació.

Les primeres conclusions que es poden treure de l'anàlisi de la presència femenina en els 19 mitjans estudiats és que el nombre de dones que hi ha no ha augmentat amb el temps i que no hi ha hagut cap paral·lisme entre la matriculació gerosament majoritària de la dona a la Facultat de Ciències de la Informació i la seva incorporació posterior al món del treball. Un estudi publicat a la revista *Annals* del Col·legi de Periodistes, el setembre de 1987, assenyalava que el nombre de col·legiades s'havia incrementat en un nou per cent en els últims quatre anys i que la presència de la dona en els mitjans informatius estava en alça. Al cap de dos anys, l'anàlisi de les plantilles de les 19 empreses estudiades ens porta a la ràpida conclusió que aquell aparent increment de la participació de la dona en la premsa escrita no solament no ha mantingut l'alça, sinó que ha disminuït.

Tal com es reflecteix en els quadres adjunts, la presència de la dona en la premsa diària de Barcelona és del 16,9 per cent del total de les plantilles, percentatge lleugerament superior en la premsa diària no barcelonina, del 18,7 per cent, i força més generosa en les dues agències

FOTO: MERCÉ TABERNER

informatives, que és del 31,8 per cent. Potser caldria destacar que una de les dues agències informatives analitzades, EFE, està dirigida per una dona, cosa que ens permetria deduir que la selecció de personal en aquest mitjà es fa sense apriorismes discriminatoris per raó del sexe que figuri en el carnet d'identitat. Diguem, doncs, que la presència majoritària de l'home en les redaccions no és una conseqüència de prejudicis consolidats d'èpoques anteriors. I a tall d'exemple podem esmentar dos diaris "joves" les plantilles dels quals no tenien cap motiu per acusar periclitades discriminacions: *El País* i *El Periódico*. La redacció del primer a Barcelona data de 1982, mentre que el segon va aparèixer en 1978. En *El País* de Barcelona solament un 13,6 per cent de la plantilla són dones, el percentatge més baix de la premsa d'informació general de Barcelona, mentre que a favor d'*El Periódico* s'ha de dir que mostra la presència més gran de dones, el 23,6 per cent, entre els diaris d'informació general.

Tret d'excepcions, la majoria de les dones treballen en les seccions de Cultura, Arxiu i Societat. En un nombre menor, a Internacional, i gairebé brillen per la seva absència a les seccions polítiques d'Espanya i Catalunya, com si l'home es resistís a cedir el privilegi d'apropar-se, encara que sigui bolígraf en mà, als centres de poder. S'ha de destacar també que les dones són gairebé inexistentes en Esports, tant en els diaris d'informació general com en els dos especialitzats. L'esport com a vedat privat masculí queda reflectit clarament en les dues plantilles dels diaris esportius, amb només una dona en cada un d'ells. La presència de la dona en les seccions d'Economia també és mínima i, tanmateix, el diari econò-

mic *La Gaceta de los Negocios* presenta un elevat percentatge de dones en la seva plantilla, el 36,3 per cent. Si la majoria de les dones es concentra en àrees considerades menors, les que detenen un càrrec també l'exerceixen en el mateix àmbit. En tot Barcelona hi ha tres dones caps de secció de Cultura, una d'Arxiu, una de Ràdio i Televisió, una d'Edició i una de Compaginació. L'única dona responsable d'una secció política dirigeix Internacional al *Diari de Barcelona*. Les dues úniques redactores en cap estan a *La Vanguardia* i *El Periódico*. La primera ho és de disseny gràfic i la segona està adscrita a la delegació de Madrid. L'única sots-directora de premsa de Barcelona, a l'*Avui*, fa pocs dies que ha canviat de feina.

En síntesi, la concentració més elevada de càrrecs directius exercits per dones periodistes es troba en diaris amb un menor nombre de lectors: *Avui* (11,5 per cent de dones a l'estaf) i *Diari de Barcelona* (20 per cent). Aquest fet ens permetria deduir que la dificultat amb què la dona es troba per a accedir a les plantilles dels mitjans informatius o per a exercir-hi càrrecs és menor en els rotatius de menor tirada. De cara a l'exterior, la presència pràcticament residual de la dona als mitjans informatius, la seva mínima rellevància professional, transcendeix més enllà de les relacions internes de les empreses periodístiques. Una enquesta realitzada per *El Independiente* entre petits i mitjans empresaris de Madrid, Barcelona, Sevilla, Bilbao, València i Saragossa va donar una llista final de 15 periodistes en la qual no figurava cap dona. La pregunta que va formular el diari era: "Esmenti el nom dels cinc periodistes als quals, per la seva capacitat professional i influència en l'opinió pública, contractaria si projectés finançar un mitjà de comunicació". Està clar que aquests empresaris continuarien sense contractar cap dona.

lector -dues- i Internacional -dues-. La resta es troben disseminades per les altres seccions, per bé que cal destacar que en la redacció de Barcelona no hi ha cap dona en les àrees polítiques d'Espanya i Catalunya. Tampoc no hi ha cap dona a la secció d'Esports.

L'única dona amb càrrec directiu és una redactora en cap, i està adscrita a la delegació de Madrid. Tanmateix, exerceix més de comentarista i informadora dels temes de la seva especialitat que no pas les funcions pròpies del seu càrrec.

La presència de les dones a la redacció presenta una lleugera tendència a la baixa en els onze anys de vida del diari. Aquesta tendència a la disminució és totalment clara en els càrrecs directius, on, tal com es comenta més endavant, el 1983 quatre dones formaven part de l'estaf.

LA VANGUARDIA

El diari amb la redacció més gran de Barcelona (169 persones) només té 24 dones a la seva plantilla (14,2 per cent), de les quals únicament dues tenen càrrecs directius (4,8 per cent), amb responsabilitat sobre les àrees de Disseny i infografisme i Compaginació. La secció on es concentra un nombre més elevat de dones és Internacional, amb quatre redactores, però, en canvi, és interessant destacar que dels 12 corresponents a l'estranger que estan en plantilla, encara que depenguin d'aquesta secció, cap no és dona. Hi ha unes quantes seccions, com ara Esports, Economia, Tancament i Edició, en què tots els seus components són homes. En aquest diari no es produeix la típica concentració de dones en la secció de Societat (3), en detriment de les seccions polítiques, on

Matriculació en la Facultat de Ciències de la Informació

Curs	Total alumnes	Dones	%
1988-89/Primer	826	521	63 %
Segon	736	441	59,9 %
Tercer	678	403	59,43 %
Quart	632	370	58,54 %
Cinquè	672	338	50,30 %
Totals	3.544	2.073	58,50 %
1987-88/Primer	801	493	61,54 %
Segon	719	424	58,97 %
Tercer	653	376	57,58 %
Quart	540	275	50,92 %
Cinquè	615	287	46,66 %
Totals	3.338	1.855	55,57 %

també hi ha tres redactores. A Compaginació, a part de la cap de secció, hi treballen tres redactores, i a Disseny dues més.

EL PAÍS

Dels cinc diaris d'informació general que es publiquen a Barcelona, *El País* és el que presenta el percentatge més baix de dones a la seva plantilla, sis en total (13,6 per cent). En canvi, té una dona al capdavant de la secció de Cultura (7,6 per cent). Les cinc redactores es reparteixen en les seccions d'Informació general (3) i Cultura (2). En les seccions d'Esports, Economia, Compaginació, Edició i Fotografia només hi ha homes.

AVUI

Aquest diari té un dels percentatges més alts de presència femenina a la seva redacció: 14 en total (20,8 per cent). A més, fins fa poc un dels dos sots-directors era dona, i aquest càrrec és un dels de més responsabilitat exercit per una dona en el món periodístic barceloní. En el moment de redactar aquest article l'única sots-directora de tota la premsa diària de la ciutat havia canviat de feina. La presència d'una sots-directora a l'*Avui*

Ja hem assenyalat anteriorment que la minoritària presència femenina a les redaccions no és un problema vocacional, ja que la Facultat de Ciències de la Informació és una de les més freqüentades per les dones, que són majoria en tots els cursos, excepte en la llicenciatura, en què la seva presència oscil·la, com podem veure, entorn del 50 per cent. En conseqüència, la majoria masculina en la premsa diària i agències informatives, tant en plantilles com en estaf redaccional, contrasta amb les conclusions que, a priori, es podrien deduir de la majoria femenina en la Facultat de Ciències de la Informació. En el curs anterior, 1988-89, la facultat va enregistrar un total de 3.544 estudiants, dels quals 2.073 eren dones, és a dir, el 58,5 per cent. Desglossada aquesta xifra per cursos, ens trobem que la presència femenina es manté majoritària en tots els cursos, si bé el percentatge va disminuint paulatinament a partir de primer, cosa que ens porta a deduir que les desercions són també majoritàries entre les estudiants.

Si ens atenim al nombre de llicenciats, les dones perden, sembla que definitivament, la majoria, per bé que amb percentatges mínims que probablement oscil·len d'un curs a l'altre. En el curs 1987-88, per exemple, el nombre total de llicenciats va ser de 355, 267 d'ells especialitzats en periodisme i 88 en publicitat. D'aquestes xifres, 172 corresponen a les dones que van obtenir la llicenciatura (el 48,45 per cent) i 127 d'elles van optar per la branca de periodisme i 45 per la de publicitat.

Queda pendent d'un estudi posterior la presència de les llicenciades en les emissores de ràdio i televisió, però pel que fa als 19 mitjans estudiats, la presència de la dona és insignificant en comparació amb el nombre de llicenciades de cada any. Aquest fet ens permet deduir, sense caure en la demagògia, que són les espe-

FOTO: ALEJANDRO YOFFRE

cial condicions del treball, els criteris de selecció de personal per part de la direcció -homes en la seva totalitat- els que "executen" la discriminació definitiva. Cap director no farà mai formalment un reconeixement oficial del seu masclisme, si bé els fets i també les anècdotes ens porten a pensar que en fan poc menys que una doctrina professional. Els fets queden reflectits en les xifres de les plantilles dels diaris i com a anècdota ens permetem de seleccionar-ne una -n'hi ha moltes més- que ja fa temps va transcendir a tota la professió: Les dones d'un diari barceloní van regalar al seu director un cabdell de llana i el corresponent ganxet, com a resposta a un desafortunat comentari sobre la capacitat professional de "totes" les dones. Durant mesos, les taules d'aquestes redactores també van estar presidides per un cabdell i un ganxet.

Per interpretar la mínima presència de dones a les redaccions se sol argumentar que elles són menys competitives i que, de *motu proprio*, desisteixen en ocasions de l'ascens en la professió. Aquesta actitud implica també la renúncia a tot allò que l'escalada comporta, moltes vegades perquè la presència de l'home i de la dona a la llar encara no ha assolit els nivells d'igualtat desitjats. Els horaris irregulars del periodista, les contínues reunions, la dedicació sense límits, etc. van sempre en detriment del temps que es dedica a la família, a l'oci o a les aficions més enllà de la professió, unes vivències que no totes les dones estan disposades a deixar de banda, bé per convicció personal, bé per exigències del "guió domèstic".

Un estudi de fa set anys reflectia una situació bastant semblant a l'actual

L'actual organització del treball a les redaccions, que no té per què ser l'única possible, requereix una dedicació quasi completa dels "quadres de comandament". Això potser afecta menys els homes que les dones. Tot sovint ells, segons podem observar en l'experiència quotidiana, tenen una companya que o bé no treballa o bé exerceix una professió d'horari més racionalitzat que li deixa el temps lliure que el seu company no pot tenir per dedicar-se a la llar. En el cas contrari són rars els companys de periodistes que no treballen i que es dediquen preferentment a les feines domèstiques.

Una absència que ve de lluny

El paper de la dona en la premsa no ha estat pas gaire estudiat. Dels pocs treballs que hem pogut localitzar (probablement n'hi ha més, i sabem que l'Institut de la Dona ha encarregat un estudi sobre la qüestió a la Universitat Autònoma de Barcelona), destaca el realitzat per la periodista Maria Eugènia Costa durant el curs 1973-1974. Costa va elaborar la tesina "La situació laboral de la dona", referida a la de les dones que exercien en aquell moment en la premsa de la ciutat de Barcelona. La periodista va analitzar la situació de 38 dones inscrites a l'Associació de la Premsa. De les conclusions extreïdes per Costa destaca que fa tan sols 15 anys hi havia

Un altre de fa disset anys posava en evidència que hi havia diaris on no hi treballava ni una sola dona

Les dones que adoben la seva professió periodística amb les dosis adequades de competitivitat tampoc no troben les oportunitats de què gaudeixen els seus companys homes. Els moviments en els quadres directius dels diaris es nodreixen primordialment, cada vegada amb més freqüència, de "camarilles", de "grups de pressió", en els quals els criteris de vàlua professional es barregen amb els d'amistat, fidelitat de grup i camaraderia, que arranquen de trobades al marge de l'horari professional. I pot ser que la dona, i alguns homes, estiguin menys disposats a supeditar la seva pròpia independència i la seva vida personal a aquesta peculiar cursa d'obstacles.

almenys un rotatiu, *El Correo Catalán*, que encara no havia incorporat cap dona a la seva redacció. Les femines, segons Costa, prestaven els seus serveis majoritàriament a les seccions d'informació local. En política, només es localitzava alguna dona a les seccions d'Internacional, però cap a Espanya. La periodista enquestava homes i dones periodistes sobre la gradació de possibilitats laborals de la dona en la premsa. Els homes consideraven en un 40 per cent que eren iguals, en un 15 per cent que eren més grans, i en un 45 per cent més petites. Un 10 per cent de dones opinava que tenien les mateixes possibilitats que els homes, un 0 per cent les veia superiors, i un 90 les veia inferiors.

no ha fet canviar una de les tradicions del sector, la d'allunyar les dones de les seccions polítiques i circumscriure-les a seccions menors, "més femenines", com Societat, Cultura o Arxiu. A Internacional i a Espanya no hi ha cap dona. N'hi ha dues a la secció de Països Catalans, tres a Societat, dues a Cultura —una d'elles és cap de secció— i dues a Arxiu, on una d'elles també és cap de secció. A l'*Avui* la presència de les dones a les àrees polítiques també té una tendència a la baixa. Com a botó de mostra cal comentar que el 1981 la secció d'Internacional la integraven tres redactores, i la d'Espanya Política, dues redactores més.

DIARI DE BARCELONA

Un total de deu (20 per cent) de les cinquanta persones en plantilla del *Diari de Barcelona* són dones. En aquest rotatiu és on es troba el nombre més alt de dones amb càrrecs directius. Quatre dones (20 per cent) tenen responsabilitats sobre les àrees d'Edició, Internacional, Cultura i Ràdio i televisió. Les dones del *Diari de Barcelona* es troben repartides en quasi totes les seccions, excepte les de Política i Fotografia. Aquest diari és també l'únic dels cinc rotatius de Barcelona d'informació general que té una redactora en la secció d'Esports.

LA GACETA DE LOS NEGOCIOS

Quatre de les onze persones que integren la petita redacció d'aquest diari econòmic (36,3 per cent) són dones, però cap d'elles no exerceix càrrecs directius. Tres són redactores i la quarta és secretària de redacció.

SPORT

És en la premsa esportiva on la presència de les dones és més petita, quasi es podria dir que inexistent. En l'*Sport* l'única dona de la plantilla, que és de 27 persones, és una redactora (3,7 per cent).

EL MUNDO DEPORTIVO

Aquest diari bat el rècord pel que fa a poca presència de dones en la redacció. De les 32 persones de la plantilla, una és dona (3,1 per cent) i, evidentment, no té cap càrrec de responsabilitat.

La premsa diària de fora de la capital

La premsa diària que s'edita fora de la ciutat de Barcelona (nou rotatius en total) té algunes característiques que la diferencien dels diaris barcelonins. Així, un professional que deté el càrrec de cap de secció d'Internacional, Local, Espanya, etc. pot no tenir cap persona sota la seva responsabilitat. És a dir, ell o ella, s'ho fa tot. És alhora cap i subordinat. D'aquí ve el considerable nombre de càrrecs que existeixen en alguns rotatius, en relació amb la seva minvada plantilla. Així, el *Diari de Terrassa*, per exemple, d'una plantilla de setze persones en té dotze amb càrrecs de responsabilitat; o el *Punt Diari*, de Girona, que té una plantilla de 23 persones i que atorga aquesta categoria a 17 redactors. La limitació de mitjans d'aquestes publicacions les obliga moltes vegades a treballar bàsicament amb col·laboradors que no estan en plantilla. Una altra de les característiques és que el personal

FOTO: ALEJANDRO YOFFRE

A la pregunta "Per quins motius les dones tenen menys possibilitats?", els enquestats responien que la mentalitat del país era discriminatòria (36 per cent d'homes i 44 per cent de dones); que no es volia la dona casada (36 per cent d'homes, 38 per cent de dones); que se la considerava menys capacitada (15 per cent d'homes, 16 per cent de dones), i finalment, que hi havia menys llocs de treball adequats (4 per cent d'homes i 2 per cent de dones).

Un altre estudi, més recent, per bé que no analitza estrictament el paper de la dona, sinó sobretot el llenguatge i el contingut sexistes de la premsa espanyola, el van realitzar el 1984 Concha Fagoaga i Petra Maria Secanella, per encàrrec de l'Institut de la Mujer. En les seves conclusions les autores destaquen que, en termes generals, "el diari presenta un món d'imatges masculines, reafirmant que els periòdics estan fets per homes i per als homes". La situació actual, segons aquest estudi, "està restringint la possibilitat que les noves generacions de dones trobin en la premsa diària referències suficients per als seus objectius vitals i professionals".

L'estudi analitzava la situació de les periodistes en cinc diaris de Madrid i Barcelona, concretament *El País*, *La Vanguardia*, *ABC*, *Diario 16* i *El Periódico*. En aquests dos últims no figurava ni una dona en els respectius consells d'administració, en l'època estudiada (1983). A l'*ABC* i *La Vanguardia* constava una dona en cada un dels seus consells, però ocupaven el lloc en qualitat de representants de la família i per herència, no pas per rellevància professional. Pel que fa als equips directius, en aquell moment, *ABC* es presentava com el col·lectiu masculí més sòlid, ja que no incorporava cap dona en el seu estaf. *La Vanguardia* i *El País* tenien, cada un d'ells,

una dona en el seu equip directiu; una com a redactora en cap d'Espectacles, i l'altra com a cap de la secció d'Internacional.

Amb aquest mateix càrrec també treballava una dona a *Diario 16*, juntament amb una altra que era responsable de l'edició dominical. A *El Periódico* figuren quatre dones amb càrrec, que cobrien seccions com ara espectacles, entrevistes i edicions comarcals.

L'estudi de Fagoaga i Secanella recordava que tots aquests diaris rebien subvencions de l'erari públic. "A aquestes subvencions", assenyalaven, "hi contribueixen els homes i les dones que componen la població activa".

La dona com a nofcia té igualment totes les de perdre, segons aquest estudi. *ABC* tenia una mitjana de 554 homes diàriament en les seves columnes informatives, i tan sols 46 dones (8 per cent). *El País* reflectia una societat on els protagonistes masculins eren 395, i les dones 37 (7 per cent). *La Vanguardia* recollia 494 noms d'home com a mitjana diària, i 38 de dona (7 per cent). *Diario 16* publicava un total de 311 noms masculins diaris i 30 dones (9 per cent), i *El Periódico* dedicava els seus espais a 381 homes i només a 28 dones (7 per cent).

Existeixen encara altres estudis, com ara el realitzat per Marrades i Perinat, "Mujer, prensa y sociedad en España 1800-1939", fet el 1980 per encàrrec del Centre d'Investigacions Sociològiques, i el de Roig Castellano sobre "La mujer y la prensa desde el siglo XVII a nuestros días", editat a Madrid el 1977. També es comptabilitzen algunes biografies, com la realitzada per Isabel Segura i Marta Selva sobre Mari Luz Morales (directora de *La Vanguardia* el 1936), però el camp d'investigació entorn de la dona i el periodisme encara està poc trillat.

Anna Murià,
María Luz
Morales,
Llucieta
Canyà, Aurora
Bertrana,
Irene Polo,
Carme Karr,
Anna Maria
Martínez Sagi,
Maria Lluïsa
Algarra, Rosa
Maria
Arquimbau...

María Luz Morales,
a dalt, i Anna Murià,
a sota,
en fotografies de
la seva joventut

Dones periodistes

"No érem gaires. Però la veritat és que ja hi havia algunes dones en aquella època en les redaccions dels diaris". Qui explica això, Anna Murià, és potser una de les poques supervivents de les periodistes que van exercir com a tals durant la segona república i la guerra civil. Va arribar a ser redactora del *Diari de Barcelona* quan aquest diari va ser comissat pel seu partit, Estat Català. Més tard va ser directora de *Diari de Catalunya*, un periòdic adscrit a aquesta mateixa formació política. Era una època (1936) en què la gallega María Luz Morales ocupava la direcció de *La Vanguardia*. Tot un repte, perquè la seva direcció es va desenrotllar durant els primers i més aguts mesos de la con-

tesa. María Luz, que va començar fent crítica de cinema i teatre, fou incorporada a la redacció amb l'aquiescència del comitè de redacció. Abans, d'altres dones ja havien fet anar el llapis o la ploma a les redaccions. "La màquina d'escriure encara era un luxe, llavors", recorda Anna Murià. Llucieta Canyà, col·laboradora de *La Veu de Catalunya* (el rotatiu de la Lliga), jove i de redacció extrovertida, es convertí gairebé en un ídol de masses de la dreta donant consells a les dones sobre com havien de tractar els homes. "Jo recordo que en el seu llibre *L'etern femení* recomanava per exemple que si una altra dona li donava una rosa al teu marit, com a esposa li haves d'oferir una magnòlia", conta Anna Murià.

d'Administració, a diferència del de la premsa de Barcelona, on té una feina molt diferenciada de la de Redacció, està en una situació distinta. En la premsa de províncies és molt fàcil que una secretària hagi de fer de periodista. És per aquesta raó que el personal administratiu d'aquesta premsa està comptabilitzat en els gràfics que acompanyen aquest informe.

Pel que fa a la distribució d'homes i dones a les redaccions de la premsa de fora de Barcelona, hi ha algunes connotacions que coincideixen amb les que es donen en els rotatius de la capital. Així, les dones que detenen càrrecs directius són majoritàriament responsables d'àrees que podríem anomenar menors: secretària de redacció, seccions de Local, Cultura, Societat, etc.

Hi ha una excepció notable, que es dona precisament en el *Diari de Terrassa*. En aquesta publicació hi ha una dona com a directora. Potser per això, aquest rotatiu és el que presenta un percentatge més alt (41,6 per cent) de dones amb càrrecs directius al capdavant de seccions, com ara Política o Espanya i Catalunya... Però el fet que el *Diari de Terrassa* tingui una dona al capdavant no suposa pas que la plantilla estigui superpoblada per l'element femení: dels 16 redactors fixos, només 5 (31,2 per cent) són dones.

A les antípodes es troben el *Diari de Sabadell*, en la plantilla del qual no figura ni una sola dona, i el rotatiu *La Mañana de Lleida*, on, mentre que el percentatge de redactores és del 28 per cent, cap d'elles no té càrrecs de responsabilitat.

Agències amb delegació a Catalunya

EFE i Europa Press, les dues agències amb delegació a Catalunya, tenen uns percentatges molt diferents de dones en les seves plantilles i en càrrecs de responsabilitat. Potser el fet que una dona estigui al capdavant de la delegació d'EFE influeix de forma notable en aquesta diferenciació. Mentre que la primera té uns percentatges del 36,6 per cent i 25 per cent quant a plantilla femenina i dones-cap, respectivament, la segona es queda amb un 21,4 per cent i un 11,1 per cent. És de destacar (percentualment no es veu tan bé el detall) que Europa Press, amb nou persones amb càrrecs directius, només té una dona amb responsabilitats. A EFE, només vuit periodistes tenen la condició de caps, i dos d'ells són dones.

En la redacció de *La Publicitat* hi havia Aurora Bertrana, aquella jove que va apassionar el personal amb els seus articles sobre Oceania, a la tornada d'un llarg viatge per la zona. Irene Polo, que després va compartir exili amb Margarida Xirgu, va ser periodista de carrer. D'ella es diu que va estar al Marroc fent uns originals reportatges sobre prostitució.

"No n'hi havia gaires més", afirma una Anna Murià que va aconseguir feina a *La Dona Catalana*, rotatiu dirigit pel seu pare, després d'enviar un article per correu i amb pseudònim. "Jo no em volia valer de la meua condició de filla per exercir de periodista. Volia ser admesa per la meua pròpia vàlua".

A Anna Murià, l'edat no l'ha envanit. "Quan em van elegir directora del *Diari de Catalunya*, ja en l'any 38, fou simplement perquè no quedaven homes. Els pocs que sabien alguna cosa de premsa estaven mobilitzats o amagats per no haver d'anar al front. Amb una mica d'experiència només quedava jo, i per això em van triar".

Abans, en la seva època de redactora del *Diari de Barcelona* va entrevistar els homes protagonistes del moment. "Una vegada que entrevistava García Oliver, quan era cap del Comitè de Milícies Antifeixistes, a la meitat de la xerrada em va preguntar si me n'aniria al llit amb ell. Li vaig dir que no i es va acabar aquí. No va insistir-hi. Fins i tot quan va acabar l'entrevista, com que era molt tard, va fer que un xofer m'acompanyés a casa en cotxe. No crec que això pugui dir-se'n

discriminació o agressió. D'altra banda, els meus companys de feina sempre em van tractar d'igual a igual".

De la seva època, Anna Murià recorda d'altres periodistes, "però poques". Anna Maria Martínez Sagi (que va arribar a ocupar un lloc en la directiva del FC Barcelona el 1934), Carmen Karr, Maria Lluïsa Algarra, Rosa Maria Arquimbau, que tenia una columna fixa a *La Rambla*, on col·laboràvem quasi totes, Irene, María Luz i poques més".

N'hi va haver d'altres, com Teresa Clarumunt o Frederica Montseny, de prolífica redacció. Fins i tot l'escriptora Mercè Rodoreda va col·laborar en la premsa de l'època. L'opció de les que podrien denominar-se polítiques era, no obstant això, molt diferent de la de les periodistes professionals. Escrivien no tant per informar com per transmetre un missatge ideològic.

Les redactores, fins al 1939, van ser molt poques. Després, amb el franquisme, el paper de la dona no va estar evidentment a la redacció dels diaris. No va ser fins al final de la dècada dels seixanta que van tornar a irrompre d'una manera important, bé que minoritària, en la professió. El lloc de les periodistes va ser sempre en les revistes anomenades "femenines" o "de la llar" fetes per i per a elles, com si es tractés d'un ghetto.

MERCÈ CONESA
CRISTINA GALLACH
MARIA EUGÈNIA IBÁÑEZ

FOTO: MERCÈ TABERNER